

EGY NAPON, AVAGY KAIN HAGYATÉKA

Egy napon (a hatodikon) az Isten megteremtette az embert, saját képmására alkotta, s látta, hogy nagyon jó mindaz, amit alkotott. Este lett és reggel...

Egy napon, midőn a Nap magasan járt a felhőtlen égen, s a messziről érkezett madarak is éppen megpihentek a közeli fák virágokkal telt ágain, Ádám fia hirtelen mozdulattal feltekintett a Napra. A vakító fehérség összehúzta szemét. Elfordította fejét, majd szempillája önkéntelen mozgása után letörölte homlokáról a verejtéket, és pihenés nélkül folytatta napfelkeltétől elkezdett munkáját. Ugyanúgy szorgoskodott földjén, mint az előző napon, meg ahogyan az azt megelőző napon is tette napestig. A kiszáradt kemény föld, – melyet az Istentől kapott – nagy darabokban szakadt fel helyéről, amint kőből készített szerszámmal le-lesújtott. Nem nézett hátra, csak haladt előre mindaddig, amíg el nem fáradt a lába. Akkor meg-állt, és feltekintett. Szeme előtt végtelennek tűnt a megműveletlen termőföld. A horizont elveszett a vakító napfényben. Szeme elé emelte bal kézfejét, miközben a mező irányába fordította fejét, majd nagy léptekkel elindult fáradt lábán. Ádám másik fia egész álló nap a fűben heverészett, bamba tekintettel az eget nézte, s hallgatta a mező megannyi lényének halk neszt, és közben a mellkasán megpihent szopós bárányt simogatta. A dühös testvér megállt, amint rátalált öccsére. Homlokáról izzadságcseppek hulltak lába elé. A hirtelen lett csendben az erős szorításból elernyedésként kézből földre huppant a kőszerszám. A bárány bégetve tovaszökött. A virágokkal telt almafa ágáról csivitelő madár röppent fel, s a végtelen kék égen tovaszállt. A zsenge fűben az oroszlán némán feküdt a mellette legelésző kövér gida mellett. Ádám fia nem tekintett a Napra, lehajtotta fejét, s egy letaposott tarka virág széthullott szirmai szemlélte. Lába mellett a fehér kőszerszámot öccsének vére festette vörösre. A pásztorfiú élettelen teste felett hangosan szállt fel a gyilkossá lett fivér torkából feltört sóhaj. A Napot hatalmas szürke felhő takarta el. A szél hirtelen felerősödött, s ringatni kezdte a színes virágokkal telt fütengert. Kain elhagyta a mezőt, majd nehéz léptekkel haladt megműveletlenül hagyott földjén, s eltűnt a közeli erdő lombos fáinak között. A megölt pásztorfiú vére a földet áztatta...

Egy napon, midőn kihúzta karját atyja ölelő szorításából, mosolygó arccal lépett ki a virágos kertkapun. Visszafordultában látta az agyonvert szolga kőlapra helyezett élettelen testét, s a mellette siránkozó másikat is, aki feldagadt arccal botjára támaszkodva állt a véres kőlap mellett. A fiú vállára tette tarisznyáját, és határozott léptekkel elindult a szőlőskert irányába vezető keskeny úton. Atyja könnyes szemmel figyelte az egyre távolodó ifjút. A bőséges termést hozott, szüretelésre megérett szőlőtőkék között már várták a fiút, atyjának fel-bőszült munkásai. Mihelyt megpillantották a feléjük igyekvő örököszt, szőlőkarókat ragadtak kezükbe, s megindultak felé. Sorsa eldőlt, mielőtt szólhatott volna. A gonosz szőlőmunkások egymást bíztatták ütlegetés közben. A nyugati horizonton haladt Nap vörösre festette az eget. A munkások közül néhányan kimerültségtől zihálva a földre huppantak, amíg mások az élettelen testet kítették a szőlőskertből. A megölt ifjú vére a földet áztatta...

Egy napon, midőn elhalkult az ágyú zaja, és a füst is eloszlott, a félelemtől remegő lábú katona körbenézett. Körülötte vérbe-fagyott és szörnyű fájdalomtól jajveszékelő bajtársai heverték az ágyúlövedék szaggatta mezőn. Távolabb még halkan ágyúk dörrének és fegyverek ropogtak. A fiú lába elgyengült, s a sáros földön térdére rogyott. Egy repesz okozta sebből vérző kezét felemelte szeme elé, majd lehanyatló fejét öklére hajtotta, és hangos zokogásba kezdett. A hatalmas zászló nem lobogott tovább, ott hevert megszagatva, sárral, vérrel szennyezett a valaha virágzó mezőn a mozdulatlanul fekvő katona kezében. Nem sietett oda senki sem, hogy az elesett kezéből kiragadva a magasba emelje. A csata eldőlt még mielőtt elkezdődött volna. A megölt katonák vére a földet áztatta...

Egy napon, midőn a kovács összeszorult szívvel éhes gyermekeire tekintett, letette kezéből a kalapácsot, s kilépett műhelye ajtaján. A szemétdomb mellé igyekezett, s felemelte az ott heverő, –

egykor napnak fényében csillogó – kadból kovácsolt rozsdás ekevasat. Egy, a lelke mélyéről feltört sóhaj hagyta el ajkát. Újra gyermekeire tekintett, majd gyors mozdulattal felgyúrte ingének ujját, s nagy lendülettel munkához látott Ádám fiának elhagyott megműveletlen földjén. Este lett és reggel...

ÖTÖDIK ÁLLOMÁS

Hangos zsvajj töltötte be a tisztást. Kis csoportokban indultak el a fiatalok szerte a szélrózsa minden irányába. Az erdőszélen vékony tölgyfaágakra erősített, színes vászondarabokat mozgató az enyhe szél a verőfényes napsütésben körbe-körbe. A zászlócskák közelében egy-egy felnőtt egyenruhás várta a háromfős cserkészcsapatokat az akadályverseny állomásaihoz. Jobbra hangosan énekeltek, balra vidám nevetgélések mellett tornagyakorlatokon ügyeskedtek, míg másutt mókás feladatlapokat igyekeztek kitölteni a csapatok. Egy terebélyes szederbokor szélén sárga vászondarab lengedezett. Az ősz hajú, kedves mosolyú Guszti bácsi várta a felé igyekvő, csupa fiúból álló alakulatot. Miután lenyelt egyet az ízletesnek látszó erdei gyümölcsből, dossziékat vett elő tarisznyájából. Amikor az érdeklődő tekintetű, vidám csapat megérkezett, barátságos arccal reájuk mosolygott az öregúr.

– Na, ti kik is vagytok? – kérdezte az izgalomtól megilletődötté vált csapatot. A három fiú közül a legmagasabb, a szeplős arcú, kese hajú Gábor válaszolt: – Mi vagyunk a trombitások csapata. Az öreg tágra nyitotta az amúgy is nagy szemét, s érdeklődő tekintettel nézett az előtte állókra. – A Zoli, és a Sanyi a trombitás, én nem! – folytatta a válaszadását a kese hajú a csupán szemével érdeklődő Guszti bácsinak. – Ki fújta az este a takarodót oly lelkesen? – kérdezte az öreg, miközben tekintete ide-oda cikázott a két trombitálni tanuló ifjún. – Én voltam! – válaszolta magasra emelt kézzel Zoli, miközben a másik két legény mutatójait irányította a válaszoló felé. – Ügyesen fújod! – jegyezte meg elismerően az idős cserkész. – Én az ébresztőt fújtam, de holnap este már a takarodót fogom, ugyanis cserélünk. – mondta a barna hajú kerekarcú Sanyi, várva a neki is kijáró dicséretet. Az öreg barátságos mosolya mellé nem párosult semmilyen dicsérő mondat. Miután a kékfedelű dossziéból elővett egy gépelt szöveggel telt papírlapot, a fiúkra helyezte tekintetét. – Nos, trombitások, a feladatokat a következő: – mondta komollyá vált arccal. – Jó alaposan olvassátok el a kérdéshez tartozó rövid történetet, majd erre a papírra – melyet egy másik dossziéből előhúzott – írjátok fel a közösen meghozott válaszokat. Minderre kaptok kerek öt perc időt. Az öreg Gábornak adta át a papírlapot, melyet Zoli azonnal kivett a megilletődöttén ácsorgó csapattársa kezéből. Miután gyors mozdulatokkal lehuppantak a bokor mellé, a göndör hajú fiú hangosan olvasni kezdte a lapra gépelt szöveget: „A történet két diákról szól. Az egyiküket Andrásnak, a másikat Ferencnek hívják. A nyári szünet előtti utolsó tanítási napon a fiúk összeszólalkoztak és alaposan egymásnak estek. Hosszas verekedés után mindketten elszakadt ruhában és sajnó háttal, elszíneződött lábakkal tértek haza. Ferkót szülei kérdőre vonták. A fiú elmondta, hogy mi is történt az iskola udvarán. Az édesapa alaposan leszidta fiát és felhívta figyelmét, hogy a jövőben ne kezdeményezzen verekedésbe torkolódható szópárbajt, de ha mégis úgy alakulna a helyzete, ne hagyja magát. A nyáron az édesanya elküldte a fiút egy cserkész táborba. A szeptemberi első napon a tanítás végeztével az iskolaudvaron újból összeszólalkozott a két tanuló. Elcsattant két pofon. Írjátok le, hogy véleményetek szerint miként történhetett a pofozkodás?”. Miután Zoli befejezte a feladat felolvasását, kérdőn tekintett az éppen reá pillantó társaira. Gábor hümmögött, Sanyi továbbra is a göndör hajú fiúra nézett, mivel szinte minden feladatnál Zoli ragadta magához elsőként a feladat megoldását. – Gondolkodjunk hangosan! – mondta Gábor. – És gyorsan. – tette hozzá a kerek arcú fiú. – Ez szerintem egyszerű. – kezdte a magyarázatát Zoli, majd folytatta: – Hallottátok a történetet. Feri nem kezdhetette a pofozkodást, tehát András ütött először, aztán pedig Ferenc. – Jól van, írd a papírra gyorsan! – sürgette társát a kerekarcú, miközben a csendes gyümölcsöt lakmározó ősz hajú öregúrra pillantott. Amíg a fiú a választ írta, Gábor elgondolkodott és szólni akart, hogy talán lehet a kérdésben valami turpisság, de mire szólhatott volna, Zoli már felpattant, és átadta a lapokat az idős cserkésznek. Az mosolyogva vette át a papírosokat, Gábor száját halk motyogás hagyta el – Lehet, hogy elrontottuk. – közben a fiúk kérdő, izgatott tekintetüket az öreg cserkészre helyezték. Az továbbra is mosolygott, majd gyümölcsévsre bízta az ifjakat mielőtt a hatodik állomás irányába küldte őket. Kényszeredetten nyeltek le egy-egy falatot az erdei gyümölcsből, miközben Zoli határozott hangon egy kérdést tett fel, melyet az öregnek szegezett: – Ugye két pofon csattant el? – Ugy, ahogy mondd! – válaszolta mosolygó arccal az idős cserkész. A fiú újabb kérdéssel állt elő: – Ugye, Ferenc kapta az első pofont? – Ugy, ahogy mondd! – ismételte meg az első kérdésre adott válaszát. – Na, látjátok fiúk, hogy jól írtam! – mondta megkönnyebbülve a legény, miközben társaira nézett. Ameddig feltápszkodtak a fiúk az induláshoz, az öreg váratlanul megszólalt – Igen, az első pofon a Ferenc jobb arcán csattant. – eközben sajnálkozó mosoly szökött

fehér szakálla fölé, és folytatta: – A hatodik állomást a forrás felé haladva találjátok, kék zászló jelzi. A fiúk elindultak a mutatott irányban. Zoli társaira tekintve bosszús hangon mondta: – A fenébe, ez egy bibliai feladat volt! – Úgy bizony. – tette hozzá a magas fiú, szúrós tekintetét a bosszankodó társán felejtve.

ANYÁK KÖNNYEI

Vasárnap volt, olyan kora őszi szép napsütéses délelőtt. A család számára különösen nagyon várt ünnepi vasárnap. A fiatal fiú nagyon szerette a nagy családi vendégeskedéseket. Igazából talán az ízletes ebédek, a finomabbnál finomabb sütemények miatt, és talán a mindig hosszúra nyúlt vidám beszélgetések miatt is, na és hát persze a kis ajándékok miatt – melyeket a vendégségbe érkezett nagynénitől szokott kapni – várta a különlegesnek ígérkezett nap délutánját. Jóskának, a fiú bátyjának hazaérkezését várta mindenki, de legfőképpen a fiúk izgatott édesanyja, aki úgy szaladgált a konyhaasztal és a nagyszobában felállított asztal között, mint egy felhúzott játékegér. Egyre több tányér és evőeszköz került az ebédlőasztalra. A fiú édesapja sem öltözött át, rajtamaradt a templomi öltönye, nyakkendője, csak a zakóját vette le magáról, és az egyik szék támlájára helyezte. Az édesanya szólt rá időnként a tűzhely körül lábatlankodó fiúra. Más vasárnapokon ilyen időtájt az apa mindig megkérdezte a fiútól, hogy miről beszélt a plébános a szentmisén. Az apa minden alkalommal a hajnali szentmisére ment, azon pedig nem szokott hosszú prédikációt tartani a pap. Az édesapa megfélekedett a fiú kikérdezéséről, el volt foglalva az italok előkészítésével. A fiú jól járt, mert igazából nem értette, miről beszélt az idős tisztelendő. Sokat mosolygott barátján, akivel együtt ministrált. Ugyanis annak elszakadt ministráns szoknyájának megkötője, és folyton le kívánt csúszni róla a fekete ruhadarab. Idegeskedésében el is rontotta a csengetést. A hívek letérdeltek csengetésére, pedig akkor még nem kellett volna. Nagyon mérgesen nézett rá a pap, és aztán ő maga rázta meg a csengőt, amikor valójában kellett. A fiú anyai nagyapja csendben ült foteljében, pedig máskor, amikor ilyen nagy sürgést-forgást látott maga körül, mindig megjegyezte: „Kedves lányom, ha édesanyád még itt lenne, bizony már mindennel készen lennétek!”. Csengettek. Az édesanya csak annyit mondott, izgatottá vált tekintettel: „Édes Istenkém, hát megjött.”, és kezét a fejéhez emelte, majd a kötényt fogta zavartan, majd ismét a fejéhez emelte mindkét kezét. Közben az apa kitekintett a nagyszoba ablakán és a bajusza alól motyogta: – Csak a Giziék jöttek meg. – Na, eriggyél már ki eléjük apjuk! – mondta megkönnyebbülve az édesanya, férjére tekintve. A férfi sietős léptekkel igyekezett a kertkapu irányába. A fiú férfiasan kezét fogott a szobába lépett atyai nagybátyjával. A nénikéjétől pedig két pusztit, és egy tábla mogyorós csokoládét kapott. Boldogan sietett hálószobájába az édes ajándékkal. A férfiak a nagyapa egészségi állapotáról, a két asszony pedig az ebédre készült ételekről beszélgetett. Hangos kopogás után gyorsan nyílt az ajtó, és Jóska jelent meg az előszobában – a fiú számára olyan furcsa zöld ruhában – széles mosollyal arcán. Nagy hangzavar támadt hirtelen. Először az édesanya ölelte magához nagyfiát, majd sorra mindenki. A végén kisöccse elé lépett óriásinak látszó testvére és a fejére húzta sapkáját. A fiú levette fejéről a különös fejfedőt, és hosszasan nézegette. Közben számtalan kérdés repkedett a hazaérkezett katonafiúhoz, aki fiatal testvére számára érthetetlen szavakat mondott válaszként. A fiú megkérdezte bátyjától, hogy mi az a század, de az nem felelt, mert az édesanya határozott hangon mindenkit az asztalhoz parancsolt. A tányérokban gőzölgött az aranysárga húsleves. A fiú ámulva nézte, ahogy mindenki a magasba emelte azokat a kicsi poharakat, és miután jó egészséget és kitartást kívántak Jóskának, megitták a poharakban levő italt. Az édesanya, mint ilyen alkalmakkor mindig, elhúzta a száját, mint amikor citromot evett. Hamar kiürültek a leveses tányérok. Amíg a második fogásra vártak, melyet a két asszony tálalt fel lelkesen, a katonafiú újabb kérdésekre adott hosszan mesélt válaszokat. A fiú gyorsan evett, nagyokat nyelt az ízletes disznópörköltből, a galuskából és a savanyú uborkából. Az apa szorgosan töltögette a vörösborral a felnőttek, és ezúttal Jóska poharába is. A nagynéni az asztalra helyezte a süteményes tálat. A fiú szeme felcsillant, s mivel a szülei le nem vették tekintetüket a bátyjáról, gyors egymásutánban tömte magába a csokoládés krémmel töltött piskótatésztákat. Jóska felállt az asztal mellől, odalépett édesanyja elé és tőle szokatlan módon szépen megköszönte a finom ebédet. Az asszony ismét magához átölelte nagyfiát, miközben elpityeregte magát. Az apa rászólt feleségére, hogy ne sírdogáljon, de az édesanya szipogva mondta: – Olyan szép ebben a ruhában, olyan büszke vagyok az én nagyfiamra. A nagynéni is megszólalt: – Hagyjátok már, hát ilyenkor mindig sírnak az anyák. A nagyapa, aki mindaddig csendben hallgatta a beszélgetést, az asztalra tette kezében szorongatott poharát és azon a mély, rekedtes hangján megszólalt: – Azok az anyák is sírtak, akiket más büszke anyák fiai öltek meg a háborúban. Hirtelen csend lett. A nagybácsi megdöbbszent arccal nézett a nagyapára, miközben az asztalról felvette és szájához emelte vörösborral telt poharát. Az apa miután felállt, s a kisasztalról

felemelt egy újabb üveg vörösbort, hogy kinyissa, odaszólt a nagyapához – Jól van apuka, akkor más volt! Az ősz hajú, idős ember lenyelte az utolsó korty bort, majd az apa kezéhez nyújtotta az üres üvegpoharat. Miután ismét kezében tartotta a borral telt poharat, megszólalt: – Jó lenne, ha többé már nem sírnának az anyák! – majd ivott egy korty italt, remegő kézzel az asztalra tette a poharat, visszasüppedt a székébe, s mélyen lehajtotta sok mindent megélt ősz fejét.

PÉTER BÁCSI MESÉI

Kinéztem az ablakon, miközben anyám összeszedte a tányérokat. Erősen sütött a nap azon a késő őszi vasárnap délutánon. Igazán finom volt az ebéd, mint mindig. Jóízűen, bőségesen ettem édesanyám örömére. Csendes volt az utca, csak az elsárgult falevelek hullottak a gyümölcsfákról. Édesanyám hamar elmosogatta a tányérokat, s amíg a táskámba raktam a szépen összehajtott tiszta ruhákat, már el is foglalta szokásos helyét az ablak melletti széken, s horgolni kezdett. Ő sem szerette elnyújtani a búcsúzás perceit. Fel sem pillantva érdeklődött indulásom idejéről. Eredetileg maradtam volna még, mivel tudtam, hogy Balázs barátom nincs otthon. Általában villámlátogatást tettem gyermekkori jó barátomnál, a vasútállomásra menet. Egyedül Balázs maradt a faluban a régi csoportból. Mi többiek szerte az országban valamely egyetem kollégiumainak lakói lettünk. Anyám csendben horgolt, s észrevétlenül ugyan, de könnycseppjei már készen sorakoztak szeme sarkában. Elébe siettem a búcsúzásnak. A szokásos kérdésére – mindent eltettem-e, és a szokásos fel-szólítására, hogy vigyázzak magamra – adott igeneim után elhagytam a házat. Gyorsan haladtam a kertkapu felé azzal a tudattal, hogy édesanyám könnyei megindultak, miközben nézett a szoba ablakának függönye mögül. A főútra érve aztán lelassítottam lépteimet, majd ismét felgyorsítottam és a Kossuth utca felé vettem az irányt. Az ismerős, rozsdamarta kerítéshez érve ismét lelassultak lépteim. Izgatott érzéssel szívemben nyúltam a rozoga kapu kilincséhez. Miután megpróbáltam belökní a rozsdás kaput, az fémcs, csörgős hangot hallatva visszacsapódott előrelelendült vállamnak. Megtorpantam. A mindig könnyedén nyíló kapun lánc és lakat lógott. Betekintettem a kertbe. A gaz magasra nőtt mindenütt, az almafáról éppen lehullott egy túlérett gyümölcs. Elhagyatottnak látszott minden. Hirtelen kapunyitás zaját hallottam hátam mögül. Megfordultam, és az út másik oldalán egy ismerős néni a vártnál jobban megöregedett arcának fáradt tekintete meredt rám. Köszöntöttem, majd rövid beszélgetést követően – miután jó egészséget kívántam – elbúcsúztam Aranka nénitől, s elindultam lassú, fáradttá vált léptekkel a vasútállomás irányában. Szomorú szívvel gondoltam Péter bácsira, aki, ahogy Aranka néni fogalmazta, még a tavasszal elköltözött a Viola utca végére. A Viola utca utolsó háza mellett – melyhez nem vezetett más út –, a falu temetője volt. Miután megérkeztem a vasútállomásra, az órára pillantottam. Volt még időm jócskán, hát letelepedtem az egyik padra. Bambán a semmibe néztem, és lelki szemeim előtt kirajzolódott Péter bácsi alakja. Fehér haja és nagyra nőtt fehér szakállja között a mindig meleg tekintetét láttam. Hirtelen felelevenedtek előttem egy régi eseménynek emlékezetes képsorai. Akkor éppen Balázssal és Zolival voltam Péter bácsinál. Tűzifát hoztak az öregnek, és mi vállalkoztunk, hogy behordjuk a fészker mögé. Vidáman folyt a munka. Én talicskáztam, a fiúk pedig rakásba rakták az akácfarönköket. Egyszer csak Balázs felkapott egyet a gyepen hevert lécek közül – melyeket a farakás megtámasztására készített elő Péter bácsi –, s mint egy kardot tartotta maga elé. – „Védd magad hitetlen!” – felkiáltással Zoli mellének irányította. A barna hajú fiú lehajolt egy másik léceért, majd miután kezébe vette, kardcsatát vívott barátjával. A játékos küzdelem hevében észre sem vették, hogy megérkezett melléjük Péter bácsi. Az öreg egy tálcát hozott, melyen poharak sorakoztak. A poharakba meggyoszörpöt töltött, hogy azzal csillapítsuk szomjunkat. Rámosolygott a megszeppent tekintetű vitézekre, majd halk hangon megkérdezte: – Na, melyikötök győzött a kardcsatában? – rövid csendet követően Balázs felelt – Egyikünk sem. Az öreg bólogatva folytatta mondandóját: – Jól feleltél, fiam. – majd miután a fiú szemébe tekintett, folytatta: – Aki kardot ragad, az nem lehet győztes. – aztán hirtelen megfordult, és elindult házának bejárati ajtaja felé. Ezután letelepedtünk egy-egy nagyobb fatönkre, és csendben elkortyolgattuk az üdítő italt...

Jó érzéssel gondoltam az öregúrnál töltött délutánok emlékeire. A nagy mesemondóra, ahogy Balázs nevezte a fehérhajú bácsit, és mindig tanulságos történeteire. A visszaemlékezés édes pillanataiban, öntudatlanul szálltam a vonatra. A vonat zakatolt, s én továbbra is emlékeim rabja maradtam. Tisztán felelevenedtek egyik-másik „mesedélutánon” elhangzott történet képsorai.

DÁVID SORSA

Mielőtt szájához emelte volna bögréjét, lassú, kimért tekintettel nézett végig minket. Öten jöttünk el hozzá azon a délutánon. Balázs és Gyuri mellettem ültek a kanapén, Bandi, egy a konyhában talált hokedlira telepedett, melyet szorosan a kanapé mellé tett. Zoli pedig a szőnyegen ült törökülésben, s hátát a háromajtós szekrénynek támasztotta. Péter bácsi a kopott smaragdzöld színű fotelében ült, s miután szemügyre vett bennünket, szájához emelte bögréjét, és hosszan kortyolt egyet a gőzölgő hársfateából. Vártuk szokásos felszólítását, hogy együnk a virágmintás tányérra helyezett kakaós nápolyiból. Miután meghallotta az édesség rágszálásának jellegzetes hangjait, kinyitotta rövid ideig behunyva tartott szemét, és kellemesen csengő, mély hangján megszólalt: Ma Dávidról mesélek nektek, Weismüller Dávidról, akinek történetét unokatestvérétől hallottam, akivel együtt dolgoztam annak idején a Károlyi irodaházban. Péter bácsi mesélt, s mi a mögötte függő szürkés függönnyel néztük, melyen keresztül halványan világított a bágyadt délutáni nap. A hallott mondatok nyomán képek rajzolódtak elénk, s mint egyfajta mozi-vásznón, a sötét függönyön látni véltük Dávid történetét.

Láttuk a vidéki kisváros főutcáját és annak baloldalán a vasáru boltot. A bejárati ajtó feletti jól olvasható *Weismüller Simon vasáru kereskedés* feliratot. A kicsiny üzletben félhomály fogadta a vásárlókat. A kirakattal szemközti falon mennyezetig érő polcokon megannyi vasáru termék sorakozott. Az idősebb Weismüller Simon a kasszánál állt, míg nagyobbik fia, az ifjabb Weismüller Simon pedig a pult mögött várta, hogy kiszolgálhassa a vásárlókat. Az üzlet mögötti szobában a hátsó udvarra nyíló ablak előtt könyvei fölé hajolva olvasásba merült fiút láthattunk, a másodszületett Weismüllert, akit Dávidnak hívtak. A konyhában az édesanyja szorgoskodott, a családi ebédet készítette lelkesen. Általában így teltek a nyári szünidő napjai a Weismüller családnál. A fiúk ritkán játszottak együtt. Valamiért erőt vett rajtuk a megfelelni akarás. Minden az apa kívánsága szerint alakult. Az évek múlásával Simonból kereskedő lett, aki tovább folytatta a családi vállalkozást. Dávid pedig, akinél szerencsés módon megegyezett az apai akarattal a pályaválasztási szándékkal, orvosnak készült. Elérkezett a nap, és Dávidot elbúcsúztatta családjával az alkalomra összesereglett népes rokonság gyűlésében. A büszke apa boldogan szorította magához nagyra, vagyis inkább jó magasra nőtt fiát. A könnyeivel küszködő édesanyja hosszasan ölelte magához gyermekét. Miután a fiú kiszabadult édesanyja ölelő szorításából, majd ezt követően Simon bátyja tőle igencsak szokatlan módon, fegyelmezett komolysággal vett búcsút öccsétől. A vonat zakatolva robogott a Dávid számára ismeretlen fővárosba. A Király utca egyik bérházának földszinti lakásában Áron nagybátyja fogadta be a Weismüller család legifjabb büszkeségét. Dávid hamar megismerkedett a nagyvárosi létformával. Igaz, kevés ideje volt komolyabb ismerkedésre a fővárossal. Az egyetemi órák után hazasiel, és tanult szorgosan. Magasra tette önmagának a mércét, és minden erejével azon volt, hogy annak megfelelően. Oktatói elismerően vélekedtek róla. Ügyes, okos, szorgalmas és megbízható hallgató vált belőle. Múltak az évek, s a mindig jelesre vizsgázott Dávidra egyre több és komolyabb feladatot bízottak az oktatók. Senki sem vonta kétségbe, hogy nagyszerű sebésszel gazdagodik majd a kórház, ahol mindig napestig szorgoskodott a fiatal ember. Egy ködös szombati nap, amikor Áron bácsi a megterített asztal mellett az áldást mondta, csengettek. A szobába lépett bőrkabátos férfiak gyors összecsomagolásra szólították fel az ebédelni készülő családot. A ház előtt várakozó teherautón már néhány család rémült tekintetű tagjai szorongtak. A gyerekek hangosan sírtak, és szorosan ölelték könnyező édesanyjukat. A férfiak szótlánul álltak erősen markolva a teherautó platójának vaskorlátját. Mindegyikük kabátjára sárga csillag volt varrva. Hosszú napokon át vitte őket a vonat. A marhavagonokba zsúfolt emberek szótlánul kuporogtak a szalmán, behunyt szemekkel a mindenség Urához fohászkodva. A vonat az auswitzi lágérra érkezett a sok száz szerencsétlen sorstársa között a fiatal Dáviddal.

A haláltábor rémes történeteiről nem kellett semmit sem mondania Péter bácsinak. Kiürült poharainkat szorongattuk. A mintás tányér üresen állt a jobb oldalán rojtossá feslett terítón a háromlábú kerek kisasztalon. Tanulmányainkból tudhattunk a történelem szörnyű korszaka rémes helyszínének kegyetlen valóságáról. Miután lenyelt egy újabb hosszú kortyot teájából, Péter bácsi folytatta a történet elmesélését.

Így megtudtuk, hogy Dávid a kevés szerencsés túlélő egyike-ként ott volt a hazafelé robogó vonaton. A sors kegyeltjének érezhette magát. Ismét a függönyre tekintettünk és a győri vasútállomás képe rajzolódtak ki előttünk. A peronon mászkáló kutyás örök látványa nem volt idegen a vagon deszkaréseinek kitekintető, szabadságra áhítozó zsidó emberek előtt. A fel-felhangzó ismerős vezényszavak mellett egyre erősödő orosz nyelvű kiáltásokat hallottak. Nyílt a vagon ajtaja, és a

bekiáltó egyenruhás megkérdezte, hogy van-e orvos a jelenlevők között. Dávid feltápászkodott, majd az idegesen gesztikuláló orosz fegyveres után haladt. A másik szerelvény egyik marha-vagonjában egy erősen vérző férfiúhoz vezették. A sérült mellett egy vöröskeresztes karszalagot viselő katona guggolt. A két orosz szótváltott egymással, majd a karszalagos fel-egyenesedett, miközben az egészségügyi ládára mutatott, valamit motyogott. Dávid letérdelt a vérző fiatal férfi mellé. Igyekezett megnyugtatón jajveszékelő honfitársát, közben röviden kutatóan a ládában, majd gyorsan munkához látott. A Budapestre tartó vonat elhagyta az állomást. Dávid szorgoskodott, és észre sem vette, hogy bezáródott a vagon ajtaja. A sebesült a fájdalomtól ájultan feküdt, de vérzése elállt. Dávid, miközben letörölte homlokáról az izzadtságot, érezte, hogy talpa alatt megmozdultak a vagon kerekei. Rémült tekintettel fordította hátra fejét, miközben felegyenesedett. Gépfegyverét maga elé tartva szólt az orosz őr: *prigyt sznami* (jön velünk), majd becsukta a rácsos ajtót és ráhelyezte a lakatot. Dávid nem vette le kétségbeesett tekintetét az orosz őrről, aki ismét szólt: *zakljucsonnij* (rab). A vonat robogott hosszú napokon át, s Dávid ott kuporgott a Lembergbe utazók között...

Péter bácsi elhallgatott, majd rövid csend után, miután tekintetünket érezhette magán, hosszasan kortyolt egyet a még bögréjében maradt teából.

KÖLCSÖNADOTT LELKIISMERET

Befejeztük a munkát, és a szobába igyekeztünk. Péter bácsi már a foteljében ült és onnan figyelt minket. Ma már jól tudom, hogy a bölcs mesemondó nem csak nézett, hanem a furcsán összeragasztott szemüvege mögül kitekintve látott is minket. Olyannak látott, amilyenek akkor voltunk. Olyanok voltunk, mint más ifjak, talán egy kicsit jobban szomjaztunk mindenfajta tudásra, és gondolataink merészebbek voltak, mint kortársainké. Kata is megtörölte vizes kezét, amíg Bandi az utolsó tányért törölgette. Együtt léptek be a szobába. Kata igazából Bandi miatt jött el az öreghez. Bandi szerelmes volt a lányba, ezt mindannyian jól tudtuk. Miután a szerelmesek is elfoglalták helyüket szorosan egymás mellé ülve a heverőn, az öreg belekezdett az aznapi meséjébe. A meséje a múltat tárta elénk. Úgy jó hatvan évvel korábbi nap eseményeit, amelyek a szobában játszódtak.

Valamilyen családi összejövétel volt. Talán Péter bácsi édes-anyjának születésnapja alkalmából gyűlt össze a rokonság. Az öreg mesélt, s a száját elhagyó szavak képekké váltak szemünk előtt. Mi láthattuk Péter bácsit, az akkor mindössze tizenkét éves göndör hajú Péterkét. Csendben ült, székén tátott szájjal figyelte a felnőttek beszélgetését. Éppen az idősebb Péter bácsi elevenítette fel háborús történeteinek egyikét.

A történet egy lövészárokban játszódtott le. Szokásos parancs-szavak röpködtek ide-oda, s géppuskagolyók süvítettek fejük felett, bajtársak kúsztak-másztak előre-hátra a poros árokban. A karszalagos szanitécek fájdalmasan jajveszékelő, sebesülést szenvedett társaikat vonszolták maguk mögött, míg mások löszeres ládákat tologattak a lövészek lábai elé...

– Nem volt időnk félni. – válaszolta az idősebb Péter bácsi Ottó kérdésére. Ottó az ifjabb Péter bácsi unokatestvére volt. Ő bátran belekérdezett olykor a beszélgetésekbe. – Csata folyt gyermekem, csata. – folytatta a megkezdett történet elbeszélését az idősebb Péter bácsi. Minden csata, melyben az elbeszélők részt vettek – mert időnként Ödön bácsi is elmesélt egy-egy történetet –, megkérdőjelezhetetlenül fontos volt. Ödön bácsi édestestvére volt a mi Péter bácsink apukájának. A csaták nem csupán győzelmekről és vereségekről szóltak. A csaták a túlélésről és a hősi halottakká lett bajtársaik eleséseiről is szóltak. Az idősebb Péter bácsi mesélt, csak mesélt egyre jobban belelendülve a vége nem ért csaták történeteiben, amikor az ifjú Ottó minden szégyenérzet nélkül kérdezett: – Na, és öltél is Péter bácsi? A történetmesélő szavai rövid időre elnémultak. Az asszonyok sütemények után nyúltak, Ödön bácsi bort töltött, miközben a megszólított hosszas válaszba kezdett: „Golyók süvítettek fejünk felett, s valahogyan a szakaszparancsnokunk mellé kerültem. Halkan megkérdeztem, hogy éppen miért is harcolunk, amire röviden azt a választ kaptam többszörösen kitüntetett parancsnokomtól. – Azért, hogy élhessünk. Eközben célzás nélkül folyamatosan lőttem. Röviddel ezután a baloldalomon harcoló bajtársam élettelen teste csúszott lábamhoz a lövészárkok meredek

pereméről. Rémülten jobbra tekintettem a parancsnokra. Az röpke pillantást vetett az éppen elesett bajtársunkra. Halkan szólni akartam, valami olyasmit, hogy ez a szerencsétlen is élni akart, amikor hirtelen rámparancsolt a hadnagy, hogy lőjek! Én fogamat összeszorítva fejem elé emeltem fegyveremet és minden egyes töltényt kilőttem. Miközben a faladából újabbakat vettem elő, a parancsnok emlékeztetett, hogy a csata előtt begyűjtötte mindannyiunk lelkiismeretét. Miután betáraztam fegyveremet, gondolkodás nélkül minden lőszert újból kilőttem. Minden bizonyjal halálos sebet ejtettek az ellenségen az általam kilőtt töltények.” Péterke ekkor meglepett tekintettel figyelt édesapjára. Ottó elégedetten nyugtázta nagybátyja hős-tettét...

Péter bácsi befejezte visszaemlékező meséjét, még motyogott valamit a háború értelmetlenségéről, melyre, akkor annyira nem is tudtunk figyelni, mert nehezen találtak vissza gondolataink a különös szívszorításból.

AZ ARCNÉLKÜLI KATONA

Úgy rémlik, öten voltunk akkor Péter bácsinál. Az öreg lassan kortyolgatta teáját, s közben észrevétlenül elfogyott a tálcára helyezett kakaós nápolyi. A bögre belesüllyedt a mesemondó tenyerébe, s az öreg lassú tagolt beszéde nyomán életre kelt látni akaró szemünk előtt a történet.

Egy katonaembert láttunk magunk előtt hosszasan ölelkezni édesanyjával. A fiú izmai kissé megfeszültek, elszakadásra készen megmozdultak, de az asszony nem engedett az ölelkező szorításból. A fiú barna bakancsot és zöld ruhát viselt. Barna haján zöld sapka ült. Arca elveszett az anya vállán pihelve, annak takarásában. A fiú hagyta, amíg lassan el nem engedett az ölelő szorítás. Az asszony könnyes szemekkel búcsúzott fiától. Mélyen szemébe nézett, s szívig ható, visszautasíthatatlan hangon kérte fiát, hogy ne hallgasson társaira, hanem szó nélkül engedelmeskedjen mindenkor feljebb-valóinak. A fiút arra tanította édesapja, hogy mindig fogadjon szót édesanyjának, és maradéktalanul teljesítse annak kéréseit. Ezt mindeddig meg is tette.

Péter bácsi részletes elbeszélése olyannak tűnt, mintha a mesélő a helyszínről ismerhette volna a történeteket.

Láttuk az ifjút, ahogyan kúszva haladt előre, felismerhetetlen sáros arcát oldalra fordította, s fogai közül sárdarabot köpött a dagonyává vált földre. Zokszó nélkül haladt, amíg a kiképző-tiszt meg nem kegyelmezett neki. Láttuk égő házból kirohanni vállán sebesült bajtársával. Kormos arcán csak szeme fehérje fénylett. Majd láthattunk egy számunkra különös utcakepet. Az úttestre omló háztörmelékeken átgázolt szovjet harckocsi haladt a szétlőtt téren. Az emberek a házfalakhoz simulva igyekeztek valahova. Majd tömeggé verődve elindultak tiltakozó szavakat skandálva egy hivatal épülete elé. Az épület előtt ott állt társai mellett a katona. Arca elé helyezte célzásra készen fogta fegyverét. A tömeg áttörte a kordont, s feltartóztathatatlanul haladt az épület bejárata felé. A hadnagy tüzelési parancsot adott. Nem dörrent fegyver. A tiszt a katona elé lépett, s üvöltve kérdezte, hogy az miért nem lőtt. – Nem lövök! – válaszolta tiszta, érthető, nyugodt hangon. – Miért nem? – jött a fokozottan ingerült kérdés a tiszt torkából. – Mert köztük lehet az édesanyám! – hangzott a hangos felkiáltás a katona szájából. – Lőjön az istenért, katona, ez parancs! – kiáltotta ellentmondást nem tűrő hangon a hadnagy. A katona lehajtotta fejét, levette feje elől a fegyvert és a tiszt lába elé dobta. Közben a félelmetesnek hatott parancs ordítását követően eldörrent egy puska, majd még egy...

A jajveszékelve rohangáló emberek képsora már nem jelent meg előttem, mivel Péter bácsi elcsukló hangon folytatta mondandóját. – A katonát másnap a hadbírótság elítélte és börtönbe csukták. Úgy, akkor, annak az igaz mesének vége lett.

Ma sok évvel az elhangzott történetmesélés után úgy sejtem, hogy az arcnélküli katona maga Péter bácsi volt.

AZ UTÓKOR ÍTÉLETE

Tekintete a falióra helyeződjött, de mivel nem látta tisztán az óramutatókat, levette szemüvegét. Zakója zsebéből előhúzott egy kockás kendőt, és lassú mozdulatokkal törölgette a szemüveglencsét. A másik, az ősz hajú, ősz szakállú, aki a választ várta feltett kérdésére, hanyag fejmozdulatot tett, majd figyelő tekintettel a szemüveg nélkülivé vált barátja ráncos arcvonásait figyelte.

– Igazad van. – mondta elhalkuló hangon, miután lassú mozdulattal visszahelyezte fejére az ezüstsín keretes szemüveget. Amaz igyekezett farkasszemet nézni a fénylő lencsék mögötti szempárral. Tekintetét nem vette le a zavarában tágra nyílt szemről, úgy hümmögött egyet hangosan.

– De ma más idők vannak. – folytatta a szemüveges az eszmecserét, miközben mélyen lehajtotta fejét.

– Hogyan? – kérdezte az ősz szakállú.

– Ma nincsenek hősök. – válaszolta zavartan, miközben igyekezett felemelni fejét.

– Hősök? – kérdezte csodálkozó hanglejtéssel az ősz hajú, miközben ismét a fénylő lencsék mögötti szempárra pillantott.

– Igen, szerintem csak a hősök tudják...

– Szerinted azok akkor ott gondolkodtak a hősiességükön? – vágott közbe hangsúlyozott magabiztonsággal a kérdező. A szemüveges nem válaszolt. Mindketten a falióra egyenletes ketyegését hallgatták.

– Nem. Úgy vélem, ismét igazad van. – válaszolt nyugodttá vált hangon, miközben jobb kezének ujjával barna szövetből készült zakójának elhajlott gallérját igazgatta, majd folytatta a rövid időre megszakadt beszélgetést: – Ott nem gondolkozhattak az utókor ítéletén. Akkor azok némán szembenéztek a gyilkos puskákkal. Elképzelttem magamban a történet. Némelyikük tekintete az égre szegeződött, míg mások szempillái lecsukódtak, s a néma ajkak imát rebegtek. Aztán a vezényszót követően eldörrentek a puskák, az élettelené vált testek a földre huppantak, s az anyaföld magába szívta fiainak vérének...

– A hősök vérének? – kérdezte közbe vágva az ősz hajú beszélgetőtárs.

– Nem tudom, tényleg nem tudom... – majd egy nagy levegő-vétel után a szemüveges folytatta: – Az újságcikk szerint az utókor felemásan ítélte meg tetteiket...

– Te hogyan ítéled? – vágta közbe újabb kérdésével, nem hagyva időt a válasza a folyamatosan kérdező.

– Nem ítélek, eddig sem tettem, ezután sem akarom mások tetteit mérlegre helyezni. – válaszolta, s közben lassan felemelte az időközben ismét mélyen lehajtott fejét a szemüveges férfi. Az ősz hajú meglepődött a feleleten, hümmögött, és egy újabb kérdés akart feltenni.

– A legnagyobb tisztelet hangján idézem tetteikre a Szentírás szavait: „Senkinek sincs nagyobb szeretete, mint aki életét adja barátaiért.” – válaszolta határozott hangon, nem engedve feltenni az újabb kérdést. Az ősz hajú hümmögése ezúttal elmaradt, csupán egy hangosra sikeredett nyelés tompította a falióra monoton ketyegésének hangját.

A TEMETŐ TITKA

Csupán néhány jó ember követte lassú léptekkel a papot. A kántor egymaga énekelt. A temetői munkások már a sírgödör mellé helyezték a koporsót, amikor megérkeztek a gyászolók. Az idős pap hangosan elmondott imájában megemlékezett az elhunyról. Szépeket mondott, mint minden temetése alkalmával. A szép szavak melleleg igazak voltak. Erzsébet néni, vagy ahogy a koporsójára írták: *ö.zv. Szántó Kálmánné*, csendesesen élt, és csendesesen halt. Az utolsó éveit teljes magányban élő idős asszonyt a szomszédain kívül nemigen ismerték a faluban. Így senki sem ismerte az özvegyasszony élettörténetét. A szomszédok is csak annyit tudtak a gyermektelen házaspárról, hogy messziről, az ország keleti szegletéből költöztek a határmenti zalai zsákfaluba, úgy jó ötven évvel ezelőtt. Becsületes, szorgos emberekként ismerték őket. Még maga az idős pap sem tudott róluk semmit, csupán annyit, amennyit a falubéli asszonyok mondogattak róluk: „A Szántó-ék olyan maguknak való emberek”. A jószomszédi viszony a köszönésen, és ritkán a posta továbbadásán kívül másban nem nyilvánult meg. Ennek köszönhetően senki sem ismerhette Erzsébet néni gyermekkorát, és a szíve mélyén őrzött titkát sem. A kántor nem kezdett bele a harmadik versszak ének-lésébe, hanem a sírásókra tekintett, akik ezt követően lassan, szertartásosan a sírgödörbe engedték a koporsót. Amíg a két férfi az agyagos földet lapátolta, a kántor egy újabb temetési vers éneklésébe kezdett. Marika, Erzsébet néni szomszéd-asszonyának, Zsuzsannának egyetlen leánya – aki sekrestyés-ként tevékenykedik a plébániatemplomban –, sírdogált csendesesen. A titok, Erzsébet néni régen őrzött titka a jelenlevők tudta nélkül a koporsóval a sírba szállt. Miután az egyetlen, Marika által készített egyszerű koszorút a magas, vékony temetői munkás gondosan elrendezte a fejfán, csendben elvonultak a gyászolók. Az üresen maradt temetőben az idők szele süvített végig, s fellebbentette a fátylat a titokról, melyet édesanyja kérésére tényleg senkinek sem árult el Erzsébet...

Erzsébet, akkor még Erzsike volt. Széparcú, kékszemű, szőke copfos hajú kisleány, aki fodros szoknyácskájában vidáman ugrándozott édesanyja mellett, amikor a zempléni kis falu temetőjében voltak azon a verőfényes napsütötte nyárvégi koradélutánon. Egy a réten szedett szép tarka virágokból álló csokrot hozott magával Erzsike, s tette a fejfához drótozott műanyag vázába, miközben édesanyja kikapált néhány gyomot a kislány nagymamájának sírja mellől. Úgy egy tucat sírhellyel jobbra a Szatmáriék dupla, kőből faragott sírhelye mögött gimnazista fiúk beszélgettek. Csupán néhány hangosabban kimondott szó jutott el a sírnál szorgoskodó asszony, és az idő-közben a fából készült kispadra telepedett leánya füléhez. Ilyenek, mint: „mutassátok már”, meg „hű, a mindenit”. Majd rövidebb később egy furcsa dörrenés, és az elszaladó fiúk lábának dobogása hallatszott. Erzsike édesanyja ijedten kapta fel fejét az elrohanó fiúk után tekintve. Furcsa érzés fogta el az asszonyt, aki ellökte kezéből a kerti szerszámot, és a hirtelen mozdulattól megrémült leánykáját szoroson magához ölelte. Három fiatal hangját hallotta, de csak a két Kárpáti fiút látta elszaladni. Szorongva indultak a dörrenés irányába. Lassan haladtak a sírok között a dupla kő sír irányába. A faragott kőtábla takarásából kilépve rémülten vették észre a földön fekvő Weismann fiú vérbefagyott testét. Az édesanya elfordította gyermeke fejét és mélyen a pityergő kislány szemébe nézve szólt: – „Erről soha ne beszélj a világon senkinek sem, megértetted?!” – az elhangzott mondat végén kimondott szó nem kérésként, hanem határozott parancsként szólt a megszeppent tekintetű leánykához. A rémülten pislogó kékszemű gyermek, pityergő szájacskája hangtalanul mozgott föl-le. Az édesanya zavart tekintettel nézett körbe a sírok között, majd hirtelen kézen fogta gyermekét, és egyetlen szó nélkül, határozott, sietős léptekkel indult el a temetőkapu irányába. A kis Erzsike haladtában még visszafordította fejét, és tekintete egy pillanatra megpihent a halott fiú kabátjára varrt sárga csillagon.

TÖRTÉNELEMÓRA

AVAGY A JÓ TANULÓ FELELT...

A tanárnő hatalmas léptekkel igyekezett íróasztala felé. Cipői hangos kopogását alig tompította a betonra ragasztott parketta-mintás linóleum. Méltóságteljes mozdulatokkal foglalta el helyét. Eközben kitekintettem az ablakon. Szerettem nézni a kerítés mellé ültetett sövényt. Néztem, hogyan kúszik le az épületről odavetült árnyék és telítődik fel napfényvel a buja sövényerdő. Tekintetem, mint oly sokszor, ekkor is az ablak mellett ülő leányra szegeződött. Jó volt meglesni bájos arcát és csodaszép kék szemét, melyek kacéran pislogtak vissza bam-bává vált nézésekre. A terembe bekandikáló első napsugár megint az ő szőke haján pihent meg, melyet ezúttal kétoldalt copfban viselte. A tanárnő feltekintett, s a tőle megszokott figyelmességgel nézett végig rajtunk. Síri csend lepte el az osztálytermet. Még a távoli utca zaját is hallottuk halkán. A busz motorja felbődült, ahogy elindult a megállóból. A tanárnő nyugodtan lapozgatta a naplót. Mindig nyugodtan lapozgatta, miközben az izgalom végighömpölygött az osztálytermen. A tanárnő nem nézett fel, csak becsukta a naplót. Halk sóhajok röppentek fel hátam mögött. Akaratlanul is körmeimre pillantottam. Féltem, hogy olyat kérdez tőlem, amire nem tudom a helyes választ, s mivel fiúból vagyok, egy jókora körmös ütessel figyelmeztet majd. A tanárnő felállt s szigorú tekintete közepette lépett az első pad elé. Talán csak ő, a copfos szőke nem izgult sohasem. Igazán jól tanult, csupa jelessel volt tele az ellenőrző könyve. A hangos határozottsággal kimondott név tompán ugyan, de szíven talált. A tanárnő visszalépett asztala mögé, majd leült székére, miközben huszonnyolc szempár figyelt hirtelen az ablak melletti padra. A lány kecsesen állt fel, ahogy máskor is tette. A mindig szigorú tekintetet a tanárnő mély hangja még félelmetesebbé tette.

– Mikor, és miért robbant ki a második világháború? – hal-lottuk a kérdést mely, mint puskagolyó süvített a lány felé.

– Ezerkilencszázharminckilenc, és... – majd csend törte meg a feleletnek szánt mondat lendületét. – ...Miért...? – hangzott a halk felelet folytatása a rövid csendet követően, melyet mindannyian kérdésnek hallottunk. Értetlen kínos csend lepte el a tantermet. Zsófi jól hallhatóan megsúgta a helyes választ. Zsófi nem volt csinos lány. Kicsiny barna szemei fölött seszi-nű haja kócosan ült a fején.

– Miért...? – hallottuk újra a megcsukló hangú furcsa feleletet. A tanárnő felállt és lassan az íróasztal elé lépett, miközben nem vette le szigorú tekintetét a zavarnak tűnt lányról.

– Provokáció volt – folytatta a sűgását Zsófi.

– Miért! – felelte ismét a lány, már egyértelműen határozott, felszólító hangon.

– Folytasd Zsófi, te meg lányom üljél le! – hallottuk a megfellebbezhetetlen tanári felszólítást. A lány lehuppant a helyére miközben az őt követő erélyes tekintet áthelyeződött Zsófirra. A kócos hajú lány pedig felelt. Hangja betöltötte az osztálytermet. Jól érthetően, folyékonyan beszélt, ahogy ak-koriban egy jó tanulónak felelnie kellett.

AVAGY ROHAMBILI A TYÚKUDVARBAN

Elkezdődött az utolsó óra. Nem olyan hétköznapi utolsó óra volt, hanem a tavaszi szünet előtti utolsó óra. A tanárnő a naplót lapozgatta. Topi odasúgta nekem halkán, hogy a Colos mégsem jön el.

– Kár! – gondoltam, hiszen a b-sek eléggé ügyesek. Még a tízórai szünetben megbeszéltük a felállást, de így át kellett gondolnom a csapatot. A tanárnő még mindig a naplót lapoz-gatta.

– Füles marad a kapuban, ez egyértelmű, Topi mellé viszont kell valaki hátra, a Colos helyére. – elmélkedtem, miközben a tanárnő becsukta a naplót, és mosolyogva felnézett.

– Összefoglalás gyanánt, átbeszéljük a megyei verseny kérdé-seit. – mondta, miközben papírlapokat vett a kezébe. Meg-könnyebbülve vettük tudomásul, hogy elmaradt a feleltetés. Talán a tanárnő is

várta már a szünetet, és nem akarta egyikünk hangulatát sem elrontani egy rossz osztályzattal. Feltette a kérdéseket, amelyekre aztán – jelentkező hiányában – szintén ő adott hosszú mondatos, feleletnek beillő vála-szokat.

– Ferkónak kellene szólni – gondoltam magamban. Elég nagydarab srác, így Topival jó védelmet alkothatnának.

– Sorolj fel lakóhelyeden található második világháborús emléktárgyakat! – hangzott a felszólító kérdés a tanárnő szá-jából. A kérdés hallatára az elkalandozó tekintetű arcok is felfigyeltek. Az érdeklődő csendet ismét a tanárnő hangja szakította meg.

– Na, akkor legyen ez a házi feladat a szünet utánra! – mondta rövid csend után, majd hozzátette: – Beszéljetez otthon erről a kérdéstről nagyszületekkel! Kicsöngettek. Ferkót sikerült meg-nyerni az ügynek, örültünk, hiszen cola-meccs előtt álltunk. A sportpályára lépve a b-sek kinevették kövér osztálytársunkat. A sértés ténye nagyobb erőbedobásra ösztönzött minket. Megnyertük a mérkőzést. A b-sek odaadták a pénzt, és Topi Fülelssel elment a közértbe. Elnyúltunk a fűben, és nevetve elevenítettük fel a győztes gól történetét, amiben Ferkónak nagy szerepe volt. Közben meghozták a fiúk a győzelmi trófeákat. Halk sziszegéseket követően hangtalanul hullottak a kupakok a gyepre. A magasba emelt üvegek összekoccantak, majd a felhabzó édes ital ízét érezhettük torkunkban. A szünetre gondoltam és kerékpáromra, amikor Janó megszólalt:

– A nagyapám tűzér volt, kár hogy nem hozta haza az ágyúját – a meglepő kijelentésre egyszerre neveltünk fel.

– Milyen jól mutatna a kertben! – jegyezte meg Fülel.

– Az biztos, komám! – válaszolta Janó.

– Szerintetek engednék azt a ruszkit, hogy egy ágyú álljon valakinek a kertjében? – kérdezte huncut mosollyal arcán Janó.

– Azt aztán biztos, hogy nem. – jegyezte meg, és ezzel lezárta a magasröptű elmélkedést Ferkó. Hazaértem. A kertben öcsé-mék labdáztak. A bőrlabda elgurult a kerítés mellé. A kerítésen túl gazos volt a kert. Megnőttek a gyomnövények. Nem úgy, mint régen, amikor még ott Boris néni tyúkjai kapirgál-tak. Felelevenedtek előttem a kisiskolás korom béli emlékképek. A fehér, a vörös, és a kopasznyakú mind ott tolongott a kukoricával telt etető körül. Az etető – az ám a „rohambili”! – ujjongtam magamban, hiszen az egy világháborús emléktárgy. Bizony, amiből a tyúkok csipegették eleségüket, az egy német gyalogsági katona fejfedője volt. Talán maga Boris néni találta valahol a környéken. Valószínűleg egy elesett katona hagyatékaul marad a mezőn. – Ide kellett jönnie szerencsétlennek, hogy meghaljon. – gondoltam magamban, miközben megpróbáltam elképzelni az „elesés” jelenetét. Sajnálkozó érzés vett erőt rajtam. Bizony őszintén megsajnáltam a szerencsétlen „fritzet”. A délután folyamán kérdésemre elmondta a szomszéd néni, hogy a rozsdá emésztette rohambili a nem is oly régen elszállított szemétkupacba került. Így aztán nem tettem említést a lakóhelyemen egykor volt, használati tárggyá vált világháborús emléktárgyról a szünet utáni első történelemórán.

MIÉRT?

Éjszaka volt. A sötét fellegek mögött a hold fénye elhalványult. A kutyák nem vonítottak, mint ahogyan azt máskor tették. Némán lépkedtek a kerítés mellett, szorosan a járőrök lábaihoz simulva. A barakk sötétjében megannyi tágra nyílt szem kutatott a végtelenné vált feketeségben. Nem aludt senki sem. Az utolsó, táborban töltött éjszakán nem jött álom a szemükre. Tudatuk képekké formálta gondolataikat. Némelyüknél az anyai, míg másoknál egy-egy szerelmes leány ölelésének képei rajzolódtak ki a bambán, a végtelen semmiségbe tekintő szempárok előtt. Röpké boldog pillanatoknak könnyű súlya nehezedett az egyenletesen ziháló mellkasokra, amikor egy halk kérdés röppent a sötét némaságba – Alszol, komám? – a hang valahonnan a barakk közepéről szállt fel. Nem jött felelet a megszólított bajtárstól, de mástól sem, pedig a kérdést mindenki hallotta.

– Nem tudok aludni. – folytatta rövid csendet követően az imént bajtársát megszólító rekedtes hangú katona.

– Én sem komám. – hangzott a kissé megkésett felelet egy, a barakk jobb hátsó sarkában fészkelődő katona szájából. A feketeségbe meredt szemek elől a színes képeken mosolygó arcok elhalványultak, s elvesztek a néma sötétségben.

– Várom már, hogy a fronton legyünk végre. – mondta megtörve az ismét szétterült csendet a rekedtes hangú.

– Miért? – szólt hirtelen egy halkan hallható kérdés távolról, az ajtó mellett szalmazsákján összekuporodottan fekvő kopasz katonatárstól.

– Hogy harcolhassak végre, hogy lőhessek! – felelte gyorsan, egyre fokozódó izgatottsággal a megszólított bajtárs.

– Miért? – szállt ismét a kérdés ugyanazon a nyugodt és határozott hangon az ajtó mellől. Néma csend telepedett ismét a barakkra. A rekedtes hangú várta, hogy valaki bekapcsolódjon még a beszélgetésbe. Tudta, hogy senki sem alszik. Várt. Várt valami megerősítésre, de nem jött egyetlen felelet sem. Egyet-len halk mocorgás sem.

– Hogy harcoljak a hazámért! – válaszolta határozott hangon, megtörve a nyomasztóvá vált csendet.

– Azok miért harcolnak? – szállt az új kérdés az időközben halk mocorgással hátára feküdt kopasz katona torkából.

– Mindegy, én, én löni fogok. – felelte jól hallhatóan szájában összegyűlt nyálának hangosra sikeredett lenyelése után meg- megakadva a rekedtes hangú.

– Ölni?...

– Igen, én vagyok a legjobb, hiszen tudjátok jól, én vagyok a legjobb lövész a században! – válaszolta gyors, büszke izgatottsággal még mindig rekedtes hangján.

– Eddig csak rongybabákra lőttél! – hangzott fel – egy újabb kérdés helyett – a gyors, határozott kijelentés a beszélgetőtárs torkából.

– Mindegy. Én vagyok a legjobb lövő, a legjobb...

– Ott is lesz egy legjobb. – hasított az önmagát ismételtető rekedt hang szavába a felkiáltás az időközben bal könyökére támaszkodott, meredten a sötétségbe bámuló kopasz katona szájából. A mondat félelmetes súllyal csapódott a barakk közepébe, s onnan szét minden irányba. Halálos csend telepedett a barakk deszkafalai közé. A felkiáltás akaratlanul is mindannyiuk lelkéig hatott. Néhányuk arcáról a hirtelen lett izzadság cseppjei, s akadt egy, akinek szeméből könnycseppek gördültek gyors egymásutánban a szalmazsákra. Zavart mocorgások halk zaja hallatszott. A hajnal első fénye megjelent a távoli sötét horizonton. Megszólalt a trombita, amire a barakk mögötti kerítés mentén haladó járőr kutyája hangos ugatásba kezdett.

– Miért, mondjátok meg? Miért fognak ott ma miránk löni? – kérdezte feltápászkodása közben akadozó hangján a könnyeivel küszködő alacsony termetű katona.

– Mert ez a ruha van rajtunk, komám. – válaszolta egyikőjük az ajtó felé igyekvő bajtársak közül, miközben öklével görcsösen szorította zubbonyát erőteljesen ziháló mellkasa előtt.

KEZEK

A nővér halkan, hogy senkit se ébresszen fel, nyugtatta a sebesültet, amíg az egy újabb morfium injekciónak köszönhetően álomba nem szenderült. Monoton horkolások egyenletes halk morajlása elnyomta a kismadár hajnali énekét, amely a távoli lombos fáról köszöntötte a felkelő napot. Észrevétlenül fénnel telítődött fel a kórterem. Az ajtónyitás zöreijére ébredezett Gerthard. A szemét lassan felnyitó fiatalember valami szépet álmódott, mivel a mosoly ottmaradt arcán, amint tágra nyitotta szemét. Megpróbált könnyedén felkelni, hogy az ablakhoz siessen, de a nagy lendülettel felülni készült teste fordulás helyett tehetetlenül zuhant vissza a matracra. Behunyta szemét és tudata ismét tudomásul vette sebesült mivoltát. A csonka test mozdulatára a szürke pokróc lecsúszott a köveztetre. A kiszolgáltatott férfi nyugtalanul várta a segítő kezeket. Az éjszakás nővér végigkísérte nappalos kollégáját az ágyak mellett. Rövid, néhány szavas instrukciót közölt minden betegről, majd lendületes léptekkel elhagyta a kórtermet. Gertrud nővér – aki mindig kedvesen társalgott a hetek óta magába zárkózott sebesülttel, – odalépett az ágy mellé. Felvette a köveztetre került takarót és gondosan a férfiú testére helyezte. Gerthard nézte a nőt. Találkozott pillantásuk. A nővér bájos arcán együtt érző tekintettel hosszan nézte a mindig kétségbe-esett arcot, majd mosolyogva szólt: – Ma megborotválom, katona! A sebesült férfi szótlánul nézte az ágyától elhaladó kecsesen ringatózó fehér köpenyt.

A délelőtt a már megszokott módon telt. Néhányan erős fájdalmaik miatt jajgattak, mások félszeg szavakkal próbáltak udvarolni halkan az ágyuk mellé lépett nővéreknek. Általában viszont hevesen vitatkoztak egymással. Vitatkozásaik az aktuális háborús kérdésekről, máskor a meg nem értett orvosi beavatkozásokról, hol pedig a művétagokkal való élet korlátairól folytak. Gerthard körül elhalkult a zsvivaj. A férfi mozdulatlanul feküdt ágyán és hagyta, hogy képzelete képeket rajzoljon szeme mögé. Virágos réten találta magát, amint egy gyönyörű lány mellett a fűben heverészik, majd erős karjába zárja a gyenge leányt, aki hagyja, hogy mohón csokolja őt a férfi. A kép hirtelen összetört, amikor egy ismerősen csengő hang köszöntötte az ábrándozás világába tévedt sebesültet. A rémülten felnyíló szemek előtt egy bambán mosolygó ismerős arc nézett farkasszemet. – Búcsúzni jöttem pajtás. – szólalt meg a bambán vigyorgó archoz tartozó erőtlén hang. Az alacsony termetű bajtárs a ágyának szélére ült. – Holnap újra a fronton leszek. A dokik szerint hadra fogható lettem. – folytatta az egyoldalú beszélgetést Hans. Az elmúlt heteken nap, mint nap beszélgettek egymással a bajtársak. Igaz általában az alacsony termetű mesélt. A kezek nélkülivé vált katona – a jobb karját vállból, míg a bal karját könyöktől amputálták – csak hallgatta társa hosszan mesélt történeteit. A szőke férfi várta, hogy rokkanttá vált barátja jókívánságokkal árássa el, de csalódnia kellett. A nyomasztóvá vált csendet végül Gerthard mély hangja törte meg:

- Mire lesznek jók azok a gyenge kezeid, pajtás? – kérdezte a vézna fizikumú katonatársat.
- Hogy dolgozzak velük. – válaszolta miközben mosolyogva könyökből behajlított ökolbeszorított jobb karját, mutogatva erőtlén izmait. – Hogy dolgozzak helyetted is, pajtás! – folytatta komollyá vált arccal, az időközben erőtlénül elmosolyodott bajtársnak.
- Építsél házat majd helyettem is! – mondta lassan elhalkuló hangon az ágyában fekvő. Rövid csendet követően Hans ismételte meg önmagának, de bajtárs számára is jól hallhatóan az előbbi kérdést:
- Mire lesznek jók ezek a kezek? – majd a válasznak szánt szavakat kereste...
- Hogy asszonyt ölelj! – válaszolta a sérülten fekvő, majd folytatta: – Hogy gyermeket hintáztassál. A két férfi tekintete ismét találkozott. Csendben nézték egymást.
- Hogy zongorázzak, tudod pajtás nagyon szeretek zongorázni. – folytatta a beszélgetést a szőke férfi megtörve az ismét hosszúnak ígérkezett csendet. Gerthard lehunyta egy pillanatra szemét, s elképzelte magát, amint zongorázik egy hatalmas hangversenyteremben, ahol az emberek könnyes szemmel hallgatják zongorajátékát.
- Hogy fegyvert tartsak a kezemben. Holnap már a fronton leszek újra, pajtás! – fakadt ki kissé zavartan Hans, hogy siettesse a nyomasztóvá vált búcsúzás percének befejezését. A sérült férfi lassan kinyitotta kék szemét és mélyen társa arcára tekintve szólt:
- Akkor holnap dobd el kezedből a fegyvered, és emeld fejed fölé mindkettőt, pajtás! A frontra készülő szája tátva maradt a döbbenettől. Mintegy a várható kérdést gyorsan megelőzve folytatta Gerthard:
- Hogy esélyed legyen pajtás! – majd ismét lehunyta szemét.

– Mire? – kérdezte amaz a gyors kérdés után továbbra is tátva maradt szájjal.

– Hogy esélyed legyen pajtás! – kiáltotta hangosan, majd elhalkuló hangon folytatta. – Hogy esélyed legyen házat építeni, asszonyt ölelni, gyermeket hintáztatni... – az egyre halkult hang elakadt, s könny szökött hirtelen az ismét lehunyt pillák alól. Hans bamba tekintettel továbbra is nyitva maradt szájjal, bámulta barátját. Egy rövid szipogás után az ágyban fekvő katona folytatta:

– Hogy zongorázzál, pajtás! – s a meszelt fal felé fordította könnyeivel küszködő fejét.

A vézna katona felpattant, majd határozott léptekkel elindult a kórterem kopott ajtaja felé. Két lépés után megtorpant, vissza-fordult, majd rátekintett bajtársára. Gerthard továbbra is a meszelt fal felé fordított fejjel feküdt vaságyán. Hans bólintott egyet fejével, majd sietős létekkkel elhagyta a kórtermet. Nem akarta tovább nézni a könnyeivel küszködő sebesültet, s azt sem akarta, hogy az ő kétségbeesetté vált tekintetét megpillantsa a hadirokkant katona.

Tíz év elteltével a hűvös márciusi hajnal a faluból kivezető út menti árokban találja Hansot, akinek erőtlén kezéből éppen a harmatos fűbe csúszott egy üres borosüveg, miközben összekuporodva feküdt részeg alvásában.

Ugyanabban a pillanatban Gerthard mosolygó arccal ült be-hunyt szemmel kopott foteljében a hadirokkantak rehabilitációs intézetének egyik szobájában, s a szempillája mögötti ábrándképen egy zsúfolásig telt hatalmas hangversenyerem színpadán zongorázott.

AZ ÚR BÉKÉJE

A hitoktató lassan lépett ki a templom sötétjéből a vakító nap-fényre. A pap áldásának szavai csengtek még fülében – „És az Úr békéje legyen veletek!” „Az Úr békéje” – ismételte magában a szöveget, miközben szétnézett. A zöldellő templom-kertben kisebb-nagyobb csoportokban beszélgettek volt diákjai. Akadtak mindig néhányan, akik nem siettek el az istentisztelet végeztével, hanem rövidebb beszélgetésre ottmaradtak a templom körül, vagy elsétáltak a néhány száz méternyire levő Duna homokos partjára.

Némi izgatottsággal arcán lépett a hitoktató mellé Balázs. Ferenc mostanában ritkán látta a fiatalembert, de feltűnt neki, hogy az mindig tiszta, frissen vasalt öltözékben jelent meg. Észrevette, hogy az ifjú magas termete, finoman laza mozgása, ahogy haladt az úton, vonzotta a mellette elhaladó hölgyek tekintetét. Az ifjú gyengén nyújtotta jobb kezét köszönés gyanánt. A hitoktató hiányolta a férfias erőt a kézzorításból, majd figyelte, miként emelkedik fel a bal tenyér hang-súlyozandóan az illető mondandóját, amely egy kérdés volt rövid kiegészítéssel

– Mi a véleményed a terrortámadásról? – majd levegővétel nélkül folytatta: – Zsoltot nem izgatja ez a szörnyűség, azt mondja: „Nem érdekelnek az arabok baromságai!” Ferenc akaratlanul is elfordította fejét Zsoltra pillantva, akit szemmel láthatóan tényleg nem érdekelt semmilyen eszmecsere. A szőke fiatalember kissé önelégült arckifejezéssel tekintett a távolba, majd az önfeledten nevetgélő bájos arcú, karcsú leányt szorosán magához ölelte, és megcsókolta.

– Nem értek egyet azzal, hogy a problémákat erőszakkal igyekeznek megoldani az emberek! – válaszolta a hitoktató, miközben tekintetét az őt megszólító fiatalemberre szegezte.

– De ezekkel a gyilkos állatokkal nem lehet másként bánni, le kell mészárolni mind...!

– Kiknek? Mondd, kik váljanak, ahogyan mondtad: „gyilkos állatokká?” – kérdezte emelkedettebb hangon a hitoktató félbeszakítva Balázs mondandóját. Az meglepetésében nem tudott hirtelen szavakat formálni. Ajkát csak egy erőtlen „de” szócska hagyta el, s felemelt karját is lassan leeresztette.

– Tudom mire célszól! – mondta rövid csend után az egykori tanítvány. – Az erőszak erőszakot szül, és így ez egy ördögi körré válik, aminek sosem lesz vége. De akkor szerinted mi lehet a megoldás?

– Nézd a történelmet. – felelte a hitoktató halkán. Az erő-szakkal való problémamegoldásnak fájdalmas, szörnyű következményei voltak, vannak, és sajnos lesznek, ha nem tanul saját hibáiból az emberiség.

– Voltak a történelemben áldozatok, vér nélküli háborúk? – kérdezte némi iróniával hangján Balázs.

– Háború nem! – válaszolt a kérdésre, majd folytatta a hitoktató: – A háború kegyetlen része a vér, a halál, az ártatlanok szenvedése. De voltak, és remélhetőleg lesznek még az emberiség életében népeket érintő problémamegoldások erőszak és vér nélkül. Gondolj csak Indiára, Gandhi fegyvertelen harcára. Ezekről csak apró betűs szöveget találsz a történelem-könyvben. A világháborúk történetei tananyagok mindenhol. Kérdezem: mennyire tanulta meg a leckét az emberiség? Mennyi vér folyt a második világháború óta! Gondolj csak az öbölháborúra vagy a délszláv háborúra...

– Vagy szeptember 11-ére! – kiáltotta a szavak közé Balázs.

– Ezeket a terrortámadásokat a bosszú irányítja, amely mindig súlyos következményekkel jár, ártatlanok szenvedéseivel mindkét oldalon! – válaszolta az ifjú felkiáltására a hitoktató, majd folytatta:

– A bosszú véleményem szerint a gyengeség jele. Gondolj csak bele, mi lett volna, ha ez a kis ország fegyverrel akarta volna hazazavarni az oroszokat!

– Utálom az oroszokat! Utálom a németeket! Utálom a háborút! – reagált letörtén a fiatalember nagyot rúgva egy a lába előtt hevert kavicsba. Mindketten figyelték a sárgás kődarab gurulását, majd megpihenését egy bodzabokor tövében. A lépcső a folyópartra vezetett. Némán lépkedtek lefelé figyelve a Duna vizét. Balázs két kavicsot is a vízbe dobott, majd halkán mesélni kezdett:

– Néhány hónapja temettük el Anna nénit. Ő a nagymama nővére volt. Tizenegy-két éves voltam, amikor néha mesélt nekem a háborúról. Talán azért akkor, mert ők is a nagyival akkor voltak annyi idősek, mint én. Bizonyára úgy gondolta, hogy jobban megértem mindazt, amit átéltek azokból a borzalmakból. Arról mesélt, hogy hogyan bújtak szorosán össze, amikor megszólaltak a légvédelmi szirénák. Sírtak, mint oly sokan a pincében. Félték és éheztek. Időnként elment az édesanyjuk élelmet szerezni, akkor még jobban félték. Nagyon örültek, amikor visszatért és hozott nekik egy falatnyi kenyeret. Aztán egy szörnyű napon nem jött vissza az édesanyjuk. A szomszéd néni mondta el nekik,

hogy néhány házzal arrébb holtan fekszik mamájuk a járdán. Egymást öelve zokogtak órákon keresztül. Egyszerűen lelőtte a mamájukat egy német katona! Hát ezért utálom én a németeket! Álmodtam sokszor láttam azt a jelenetet, amikor megölték a dédmamámat. Pisztollyal a kezemben követtem azt az átkozott gyilkost és miután utolértem, szó nélkül lelőttem, mint egy kutyát.

A fiú kezéből újabb kavicsok repültek a folyóba, majd hosszasan a napba nézett, mint aki köszönetet hallgat, helyeslést képzeletbeli bosszújára. Megdörzsölte szemét, majd folytatta monológját:

– Anna nénit, – aki többször eljött élém az iskolába – társaim gúnyolták. Aggszúznak nevezték. Tény, hogy egyedül élt közel a hetvenedik születésnapjához. Nem ment férjhez. Nem voltak barátai sem, csak hozzánk járt látogatóba. Egyébként okos, értelmes nő volt, bármiről kérdeztem, mindenben tudott segíteni a házi feladataim elkészítésekor. Egyszer már középiskolás éveimben megkérdeztem édesanyámtól, hogy miért nem ment férjhez Anna néni. Anyukám azt válaszolta, hogy azért nem, mert nem lehetett gyermeke. Azért nem szülhetett a szerencsétlen gyermeket, mert alig fél évvel az édesanyjuk halála után – akit az a gazember német megölt – elfoglalták a házat az oroszok és egy „szemét állat ruszki” megerőszkolta az akkor tizenhárom éves Annát, és valamilyen baja lett miatta. Nos ezért utálom az oroszokat és azt a rohadt háborút!

Két kavics került időközben Balázs tenyerébe, melyeket oly erővel szorított, mint amikor diót tör az ember.

– Azt a mocskot is megöltem már gondolatban! – mondta suttogva, miközben tekintetét kérdőn a hitoktatóra vetette. Tudta jól Ferenc, hogy az őt megaláلت tekintet kérdés, amelyre válaszolnia kell. Megdöbbenően hatott rá az ifjú lelkében dúló fájdalom, ez a harmadik generációs fájdalom, ez az el nem múló bosszúvágy. Láthatta, hogy az áldozatok generációkon keresztül hordozzák a fájdalmat, mely gyűrűzik, mint a folyóba dobott kavics után keletkezett hullám. Egy nagy sóhajtás után akadozva kezdte válaszát:

– Szomorú történetekről számoltál be, melyek sajnos nem egyediek. Tudom jól, hogy az nem lehet elegendő vigasz számodra, hogy másokkal is megtörténtek hasonló esetek! A háború az emberek bűne, és az ilyen szörnyű, kegyetlen következmények is mind az emberek bűnei...!

– Bűnök! Vétkek! Hol volt akkor, és hol van ma az ártatlanokat szerető, igazságos Isten? – vágott közbe ismét Balázs. A hitoktató nem bánta most ezt a közbeszólást. A néma, a függöny mögé bújt Istenről sokszor vitatkozott már embertársaival. Úgy gondolta, a problémákat az emberek okozzák maguknak, így a megoldás is az emberre vár. Az Isten nem egy lámpásba zárt szellem, aki kiszabadulva teljesíti az ártatlanok kéréseit. Gondolatai között keresgélt, hogy megtalálva a megfelelő vezérfonalat, felfűzhesse gondolatsorát az ifjú kérdező számára, amikor ismét, mint egy lyukas labdából, melyből menekül a levegő, úgy sziszegett a türelmetlen kérdés

– Erre nincs válasz ugye? Vagy az Isten is gyáva?

– Az Isten nem gyáva! – hangzott az Isten becsületét védeni igyekvő válasz.– Csak az ember gyáva. Ismét mondom: Nézd csak az emberiség történelmét! Sokszor kerültek emberek, népek szörnyű kilátástalan helyzetbe. A harcokban az erősebb legyőzte a gyengébbet, hogy uralkodhasson rajta. Tették sokszor ezt az Isten nevében. A legyőzöttek nagy bánatukban az Istenhez fohászkodtak segítségét kérve. Hogyan zárhatna le az Isten is egy háborút?

– Igazságosan!

– A pusztítás kinek lenne igazságos? Isten igazsága a szeretet, hisz erről szól a léte. Ennek eredménye a teremtés! Hiszen a létezésünk maga a lehetőség a jó és a rossz között.

– Az erőszak egyidős az emberiséggel, mindig is volt és mindig is lesz erőszak a Földön! – fakadt ki Balázs.

– Állításod a múltira igaz, de a jövőt nem ismeri senki. A jövő titokzatos, lehet szörnyűsége és lehet csodálatos. Képzeld el egy erőszak nélküli világot...!

– Azt lehetetlen még elképzelni is! – vágta közbe a fiú.

– Igazad van, ne álmodozzunk, hanem inkább hallgassunk a költő szavára: – „Nem elég a jóra vágyani, a jót akarni kell, s nem elég akarni, de tenni, tenni kell!” Tégy az erőszak ellen! – mondta Ferenc mélyen Balázs szemébe nézve. Az ifjú meglepődött a felszólításon. Eddigi beszélgetésük kijelentő módban folyt némi felkiáltással, de ez a szívig ható felszólítás megdöbbenette a fiatal embert. Visszaütáthatatlan válaszokat keresett magában, félt a tehetetlenségtől. Törte a fejét, hogy legalább csak egy megcáfolhatatlan gondolat jutna hirtelen eszébe...!

– Mit tehetsz én, egy homokszem ezen a hatalmas világon, a tengernyi erőszak ellen? – kérdezte nyugodtan, némi elégedettség érzéssel.

– Jól mondod! Helyesen mondod! Nagyon rossz irányba halad a világ, nagy a szeretetlenség mindenütt. Igazad van: mind-annyian csupán homokszemek vagyunk. De hallgasd, mit mondott Günther Eigh: „Legyetek homok és ne olaj a világ forgatagában!” – mondta, miközben kedvesen rámosolygott Balázusra. A fiú behunyta szemeit és érezte, hogy lehullik róla a páncél, hogy elgyengült kezéből kiesik a kard, hogy eldőlt a csata... Nem akart a hitoktató szemeibe nézni. Cipője orrát figyelte, miközben halkán megszólalt:

– Szóval legyek homok...?!

– Legyél ember, legyél olyan ember...!

– Olyan Homokember! Olyan, mint amilyen Indiában volt Gandhi! – a név kimondása végén elakadt a hangja. Felemelte a fejét és ismét a napba nézett. Néhány másodperc elteltével feje fölé emelte kezét köszönésképpen, majd lassan elindult a folyó szélén a víz folyásával szemben. A hitoktató a fiú lábnyomait figyelte a homokban. Nézte, ahogy a visszahúzódott hullámok után ott maradt a víz. Majd elmosolyodva a szikrázó napba nézett. Elmosolyodott, mert az ifjú emberben egykori lázadó önmagára ismert, akit legyőzött a Szeretet.